

УДК 655.3.27 «17» (44)

ФРАНЦУЗЬКА КНИЖКОВА ІЛЮСТРАЦІЯ XVIII СТОЛІТТЯ

Студ. Д.Ф. Хаджі Бік, гр. БДР 4-14

Наукові керівники: доц. Т.М. Никоненко

ст. викл. М.Л. Сівкова-Салогуб

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання дослідження розкрити особливості французької книжкової ілюстрації XVIII століття та виявити її вплив на подальше становлення графіки.

Об'єкт дослідження – французька книжкова ілюстрація XVIII століття

Методи та засоби дослідження. Для досягнення мети роботи були використані наступні методи дослідження: пошуковий, контентаналітичний, порівняльний, емпіричний.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Французька книжкова ілюстрація XVIII століття – динамічне, суспільно значуще і унікальне мистецьке явище, «живе» мистецтво, яке ще належить осмислити і, можливо, «відкрити» заново.

Результати дослідження. Французька книжкова ілюстрація XVIII століття – це різноманітність форми, нюанси техніки виконання, та варіативність стилів. Передусім, вона відрізняється неймовірною різноманітністю гравірованих зображень, які поєднувалися з друкарським текстом за допомогою вдруковування або вклеювання. Були винайдені абсолютно нові різновиди ілюстрації: зображення традиційно розміщувалися на початку книги (фронтиспис, гравірування титульного лист, флерон), на початку розділу (віньєтка, ініціал), за текстом (ілюстрації в лист) і в кінці (ню-де-лямп). Французькій ілюстрованій книзі XVIII століття відомі обидва основні способи вставки зображень, тобто ілюстрації відкриті і закриті (обмежені лінією або бордюром). Все гравірування зображення в книзі пов'язані з її текстом. Сформований в першій половині століття спосіб ілюстрування продовжував існувати протягом всього XVIII століття. Так, в першій половині XVIII століття особливо часто зустрічаються гравірування ілюстрації неправильної форми незначні за величиною – флерони і ню-де-лямп (головним чином, орнаментальні). Очевидно, це пов'язано з тим, що в той період книжкова ілюстрація, як мистецтво оформлення книги в цілому, була, перш за все, декоративним мистецтвом і відчувала вплив стилю рококо.

У книгах з гравюрами, випущених у 1750–1760-х роках, всі різновиди ілюстрації поєднуються в єдиному ансамблі. Кожне гравіроване зображення в книзі не тільки ілюструє текст, але і підносить інформацію в декоративній формі, тобто прикрашає книгу.

У 1770–1780-х роках зростає число гравірованих зображень в лист, книжкова ілюстрація стає більш суворою і функціональною, як з точки зору форми так і з точки зору змісту.

Парадокс випуску книги з гравюрами у Франції в XVIII столітті полягав у тому, що, з одного боку, це був складний, дорогий і підцензурний процес, традиційно зосереджений в руках привілейованих книгопродавців і друкарів, а з іншого боку, це була сфера діяльності непрофесіоналів, видавців-дилетантів, а саме, літераторів, авторів книг і меценатів. Реальними творцями книжкової ілюстрації були, як правило, два майстри – малювальник (автор композиції) і гравер (технічний виконавець). Вони користувалися підтримкою впливових осіб, спілкувалися з літераторами, виставлялися в салонах, брали участь в житті культурної і політичної еліти. Це було пов'язано з

актуалізацією ілюстрації, гравюри в цілому в XVIII столітті, яке означало настання епохи масового поширення наукових знань і небувалого впливу літератури на мистецтво.

Разом з тим, одночасно був встановлений зворотний зв'язок між ілюстрацією та живописом. Перш за все, з боку документальної ілюстрації, представлені увражами. Саме увражі – свого роду художні альбоми, публікації мистецьких пам'яток, збірники стародавніх і сучасних декоративних мотивів і орнаментів – були універсальними джерелами матеріалу для художників різних спеціальностей і сприяли утвердженню і популяризації основних художніх стилів епохи.

Книжкова ілюстрація була цілком офіційною «творчою лабораторією» історичного живопису і стає привілейованою областю пропаганди офіційного стилю.

Кращими представниками цієї галузі були: Гравель (Гюбер Франсуа Бургиньон), Нікола Кошен молодший, Жан Мішель Моро, Габріель і Огюстен Сен-Обен [2, с. 358].

Вивчення французької книжкової ілюстрації XVIII століття методом виявлення, опису та інтерпретації рядів зображень-аналогів, що належать різним авторам і ілюструють різні тексти, які проводилися переважно на матеріалах другої половини століття, дозволяє зробити деякі висновки щодо її художньої мови. По-перше, книжкова ілюстрація XVIII століття відрізняється надзвичайною пластичною експресією, патетикою та емоційністю, витoki яких слід шукати в театрі і драмі, як жанрі театральної п'єси. По-друге, книжкову ілюстрацію того часу відрізняє демонстративна інтимність, яка проявляється через цілий ряд сюжетних моделей, які мають дуже давні літературні та візуальні прототипи. По-третє, це алегорії і символи, досить складні і «багатошарові», які можна прочитати по-різному, в залежності від контексту, функція яких полягає в тому, щоб передати в лаконічній і завуальованій формі те, що неможливо зобразити, причому, як правило, з цензурних причин або моральних міркувань. З огляду на те, що книжкова ілюстрація користувалася загальноприйнятим символіко-алегоричним лексиконом мистецтва XVIII століття, її можна розглядати як джерело для вивчення цієї забутої мови, так як неясні зображення на ілюстрації завжди можна зіставити з текстом, до якого вони належать, на відміну від станкових творів живопису або графіки, які піддаються лише приблизним коментуванням.

Висновки. Книжкова ілюстрація XVIII століття стає найбільш динамічним способом передачі будь-якої інформації, нових відомостей у всіх сферах життя, свого роду «мас-медіа». За естетичним значенням гравюра прирівнювалася до живопису, скульптури і музики. Вивчення книжкової ілюстрації того часу дозволяє дослідити стан самого живопису, нові напрями, стилі, жанри, а також її витoki. Протягом усього століття значне місце в процесі створення книжкової ілюстрації належало живописцям. Вирішальне значення для становлення мистецтва книжкової ілюстрації XVIII століття мав живопис рококо. Від нього ілюстрація прийняла певне коло тем, жанри, іконографію і орнаментальний характер композиції.

Ключові слова: книжкова графіка, ілюстрація, живописець, гравер, мистецтво.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бертух Ф.І.Ю. Про друкарську розкіш в зв'язку з виданням повного зібрання творів Віланда // Книгодрукування як мистецтво: Друкарні та видавці XVIII–XX ст. про секрети свого ремесла. – М.: Ніга, 1987. – С. 52–57.
2. Добров М. А. Техника иллюстрированной книги XVIII. – Вып.1. – С. 358–381.